

Даниела ПЕТРОВА

Религията на ромите

Заслужава си да анализираме тук мнението на един цигански учен за религията от гледна точка на приемането от хинду ромите на религията на страните, през които те са преминали или в които са се заселили. Той казва: "Ние можем да приложим към романе чаве, що се отнася до тяхната религия, добре известната максима от Средните векове: "Cuius region, eius religio" (латински - какъвто е регионът, такава е религията), поне официално. С други думи, те са универсалисти." Но даже и като приемат религията на страната, в която живеят, те вярват истински само в Баро Девел (Бада Девата или великия Бог). Това е причината, поради която тях никога не са ги считали напълно нито за християни, нито за мюсюлмани. Прозелитизмът не е разбираем за романе "чаве" и нетолерантността провокира у тях смесени чувства на съжаление и презрение (насмешка). Цялото тяхно Weltanschauung (непреводим немски философски термин) се основава на свободата. Злото съществува, защото човек е свободен да прави каквото иска. Всяко посегателство върху тази свобода в сферите на икономиката, на политиката, на социото и на морала се смята за насилие. Романе чаве вярват, че законите се правят за човека, а не обратното. Всяко законодателство, всяка религия или философия, които упражняват насилие върху човешката природа, са нечовешки и следователно, фалшиви. Нещо повече, всяка религия или философия, която няма за цел любовта, е философия на безделието.

Изостреното чувство за свобода на романе чаве е ключът към ромското поведение. Всичко това показва, че романе чаве с право се смятат за символ на свободата в Европа, така както древните кшатрийи или раджпутс са се смятали в Азия.

Общочовешка е представата, напълно свободна при това, че на въпроса: Съществува ли Бог?, мнозина ще отговорят: "Не, защото, ако Той съществуваше, злото нямаше да съществува." Проблемът е, че романе чаве дават различен отговор. Ние по-скоро би трябвало да питаеме, дали Бог не е сбъркал, давайки

свобода на човешките същества. И наистина, романе чаве вярват, че Бог не е направил грешка, и те вярват в това, независимо от всички страдания и преследвания, които търпят от векове. Неговата цел да даде свобода на човека е било реализация на Любовта, и Той е успял. Ако в целия свят може да се намери една душа, която е постигнала акта на Любовта, Бог не е сбъркал. А колко много майки, приятели и патриоти са жертвали щедро живота си.

Католическата църква е преследвала от векове имигрантите индийци, защото тяхната музика и танци са смятани през този период за изобретение на дявола (прочети Сейнт Франсоа дьо Сале) и особено, защото тяхното свайамауар (свободен избор, свободна воля, отвлечане на булка) без религиозна церемония се счита за конкубинат в християнското общество. В наши дни същата Църква прави всичкото възможно да ги покръсти. Силното движение на Църквата Пентекосте сред френските роми достига невидиман в европейската история мащаб.

Можем да попитаме, дали тази евангелизация, това принудително индоктриниране няма да унищожи толерантността към свободата, която е абсолютно неделима от романа пран, циганската душа. За много северни романе чаве това би могло да означава унищожаване на самия ромски народ, тъй като онова, което отличава романо чаве, е вътрешната нагласа, романипе "иманентната циганска култура", а не просто определената лингвистика и физическите черти. Ето защо онова, което те разрушават, е вътрешната нагласа, проповядвайки тяхната "Единствена истина". За съжаление, всяка една от двете църкви (Католическа и Протестантска) вярва, че е единствената, която държи тази истина.

За да оцелеят, циганите са склонни да приемат доминиращата религия в страната, в която живеят. По този начин те избягват религиозните преследвания. Приемат вярата бързо, но не истински.

Д-р Шиам Сингх ШАШИ
ROMA - Culture and Heritage
Превода: Искра Димитрова

И сяли ек вакъци дуй терни, чшов ти чшъй. Пирейнали пис, пилцейлили. Бут човър сяли, у чшовру да, и чшъйри да. Инкалнали пумару мару, жънкинали думисти каштинги анду вешта. И ек дръз бикиннали хамуски, ти лен писки хамус, и авер дръз тхарнали ла писки, ти оил линги тату. Трин бреш насяли лин къзъй. Енжинапалал бендзяли и роми еки жувикани

И ричший ти у роману къзъй

(РОМАНУ МАСЪЙ)

къзъйс. Къка сяли евент цирус. Кана инкистили ниласти, у къзъй олули панджъ масакингу. У ром вакеряли:

- Ме мъ жа каштинги.

И руми вакеряли:

- Ме да мъ ава. Каски мъ мукас амаръ къзъйс?

- Ее, мъ ляс лис аминца.

Линили пумаръ къзъйс, ти гелили каштинги анду вешт, катиту жънкинали хер зес. Тхояли и пастри пхуети, ти тхояли и къзъйс, отка сяли шужи и пхув. Далмъшлар по андръ анду веш ти кхидин каш.

Къка вакъци дикхяли лин и ричший. И ричшиекъ къзъй мулули. Лакъ

чуча бут дукхянали и тхутистар. Кана дикхяли и къзъйс, и ричший полокос геили жи и къзъйсти, кхизяли лискъ пастрия ти патави, ляли и къзъйс пъ ангъети, лаку кхер сяли и авръ, мамутни баиристи. У къзъй жангасейлули бокхалу. И ричший дяли лис чучи, лоцилули лаки и тхутистар, ти киде ляли и ричший ти дикхил и къзъйски.

У дад ти и дъй, кана ирисейлили те къзъйску тхан - у къзъй насяли отка!

Ровинали дад ти дъй. Ама чучъсти - нанъй къзъй.

Линили ти ривизин: Пунаа, роила ли и дъй, Пунаа, ти у дад ривизил, ама нанъй нисъй казъй. Гелилиписки. Сабалън еркен пали жанали анду веш, ровинали пумаръ къзъйски, родиналин,

и ричий шуннали - Пунаа, Пунаа, у анов къзъйску. И дадиску ано сяли Кало, и дако ано сяли Аче. У Калос ривизила и даки:

- Ачее, Ачее, кати сян, кхизян тъ каш?

- Калоо, на орди ела кътка сим, кхизим мъ каш.

Ровиндус, ладъйнали пумаръ дръза, ти жанали писки.

Накхистили дуй бреш киде. У къзъй олули до бръшънгу. Насяли со ти урел. Мануша жанали анду веш, и ричший лойзила лин кати мукина пумаръ цалава, ти чорла лин ти урел и къзъйс.

Кхамиили и Ача пали, бендзяли чшавис. Со закачисейлули лаку пуру анду веш екхи каштис-ти, кана цизяли лис и каштистар, търкыйсейлули и пхуети ек хуруп алтъя. Озаман вакеряли:

- Калоо, на орди ела!

Кана дикхяли у Калос у алтъя, чшяли и дръз:

- Аче, чши у фустъй!

Пхердили у хурупи и алтъинца анду фустъй ти гелилиписки кхър.

- Еее- вакеряли у Калос - мируми, у Девел дяс амин барвъйпи.

Нама ти пхирас думисти каштинги, мъ цинас аминги екхи грастис, ти ек ондор, ти бакрън сюррия, ти киде ма живинза. Кана ляс аминги рима пу енжънги.

Накистули дешудуй бреш. У чшоу олули дешудо бръшънгу. Чарикерлал и бакрън хер ген. Сабалан инкилал, и рат ири-

зилали и бакрънца. Ек зес вакеряли у чшоу пъ гозети:

- Са кърга чарикерава мъ бакрън. Мъ жънкя по наопръ ти чарикера мъ бакрън.

Ти цизяли - ха катка, ха кутка, полокос-локос ръсцяли жите тан, кату ту си лиски пен. Но насвъили и ричи, ти муили. И чшъйри оили дешуштаръ бръшънги.

Кана олули вакъци ти мъръл и ричий, вакеряли и чшъйреки:

- Ту насян ричий, ту сян мануш. Тъ даку ано си и Аче, тъ дадиску ано - Кало. Пали тору ано си Пуна. Мъ жас къли баиристи, ти кана авила ти дъй, ти дад, мъ иперъс Кано, Аче, Пуна.

И чшъйри на жаннали авер перяс ти къръл, саде къла трин анува сикийли - Кало, Аче, Пуна. И ричий ореяли ла мечкака кожата, ти киде пирлал. И ричий те чорлал и вешухаринга посталя, ола сяли лакъ пърънги. Ама и ричий муили. И чшъйри ачийли коркори анду веш. У прал кана ръстули те тан, катуу нашалсей и чшъйри, дикяли ра уреси ричий, ама пирла сар мануш - опрундус. Лачшъс дикяли ла лаки пиръ - манушкани, лакъ васта - манушкани, кизяли пи бакрън, ти гелилиписки. Сар жалали нател, шуннали ла сар ривизила: Ачее, Калоо, Пунаа.

Гелули писки у кхъръ чшоуру ядуйми. Не хаяли, не пеяли. Еркен цизилал ти ушил пали ти

жал и ричий, лиски пен, пали геили те тан, катуу нашалсей, ти ляли ти ровил манушкани сесиса. И ричийски кожа оили лаки хари. Лакъ чангуря, катар-ту накисцили, мурасейлили и каръндар. На жаннали сар ти лойзил пис. У прал таман тоялиписки пуети ти хал мару. Одия сяли бут бокъй, ама и ричий мотаяли лаки, чи си и мануш, нанъй ричий. Кана ръсцили те ту прал, чшяли пъ шъръстар и ричиеки кожа. Ти у чшовру дикяли чи си мануш. Одия пали иперлал у анува, соскуто авер на жаннали ти къръл перяс. У пралуру на трашасейлули. Косяли лакъ ратвели чанга. Озаман одия нандзили и кожа и мусиндар, ти дишилили лакъ муся - та си мануш. Бешерялила ти хал мару ти цирал, ама одия на жаннали сар ти хал, одия халали саде къря, кисейцъс ти мамуха. Ода товилали лакъ мости ек хатка, сикъйлалили сар ти хал. Одия чъйряли пис, ода на хаяли мару. Ти одия ушилили пали ривизила ли у анува - Ачее, Калоо, Пунаа, гелилиписки те пу кхер, у чшоу да гелулиписки пъ бакрънца. У чшовру на жаннали та исляис нашалзи пен. Кана гелулиписки, не хаяли, не пеяли. Бердем бире пашилулиписки. У дад ти и дъй бут кахърланмъшлар пучили лис: - Со си туки ва, даде? Дуй зес овила баръ дертциса сян. Карига чарикерса тъ бакрън? - Шун ча, мале, аке кати,

кони вештисти чарикерава лин. Мъ мота туки ек буци. Дуй зес овила, авела паш манди ек ричий. Лакъ пъръ - манушкани, лакъ вас - вас - манушкани. Паръястар и ричийски кожа, ти дишилили лакъ маса - манушкани. Ти бокъй, мале, пали на жанна мару те хал, та ме парваримла. Ама иперла трин анова - тору ано ипрла, мъ дадиску ано, ти ек ано - Пуна.

Кана шундзяли, у дад ти и дъй линили ти ровин: - Ее, Девла, къка дъй нанъй амар нашалзи чшъй!

Сабалан еркен, кана парила и евин, цизинили и геили анду веш.

И чшъюря исяли нишъй - мшкар лакъ чучети - ек бари карази. Геили те тан, и ричий ровилали, ти ипърлал у трин анова - Ачее, Калоо, Пунаа.

И дъй ляли ти роил. И ричий чшай чшела и кожа опръйстар, ти чачус инкила линги чшъй, одия препилал пъ даки, пали машкар лакъ чученди исяли нишъй - карази. Отар одия ляли ти ровил, одала линила пуминца. Кана уредила ек фустъй Ти игадила пуминди, кхъръ. Киде оили бут бахтал, соскуто алаклили пумаръ нашалзи къзъйс. Сикадила ти къръл перяс, ти ти живинзил сар мануш.

У Девел дяли лин бут барвъйпи.

Разказа Ц. ДРАГАНОВА
Обработи В.Ч.